

FALESZNY (219) ai

faleszny (132), **fałeczny** (85), **fałężny** (1), **fałszny** (1); faleszny *MurzNT*, *GliczKsiąż*, *GroicPorz*, *BibRadz* (18), *BibRadzBaz*, *BielKron* (4), *GórnDworz*, *GrzegŚm* (3), *BudBib* (3), *CzechEp* (2), *NiemObr* (4), *KochFr*, *GrabowSet*, *OrzJan* (2), *WujNT* (12), *PowodPr*, *GosłCast*; fałeczny *BierRozm*, *RejPs* (12), *RejWiz* (3), *LeovPrzep* (2), *RejZwierc* (4), *StryjKron*; fałszny *BielKom*; faleszny : fałeczny *LubPs* (17 : 5), *RejAp* (15 : 9), *RejPos* (39 : 41), *WujJud* (1 : 2); faleszny : fałeczny : fałężny *Leop* (3 : 5 : 1).

-a- (176), -ã- (38); -a- *MurzHist*, *BielKom*, *GroicPorz*, *RejWiz* (3), *BibRadzBaz*, *BielKron* (4), *LeovPrzep* (2), *RejAp* (24), *GórnDworz*, *GrzegŚm* (3), *RejZwierc* (4), *WujJud* (3), *StryjKron*, też *RejPs* (8); -ã- *GliczKsiąż*, *BudBib* (3), *KochFr*, *GrabowSet*, *OrzJan* (2), *PowodPr*, *GosłCast*; -a- : -ã- *LubPs* (21 : 1), *Leop* (8 : 1), *BibRadz* (13 : 5), *RejPos* (72 : 8), *CzechEp* (1 : 1), *NiemObr* (3 : 1), *WujNT* (1 : 11); e *jasne*.

sg m N faleszny (15). ◇ G faleszného (5); -ého (1), -(e)go (4). ◇ D fałecz(n)e(mu) (1). ◇ A faleszny (2), faleszn(e)go (3). ◇ I fałecznym (3). ◇ L fałecznym (1). ◇ V faleszny (3). ◇ f N faleszná (5). ◇ G faleszněj (8); -ěj (2), -(e)j (6). ◇ D fałecz(n)e(j) (1). ◇ A faleszná (6). ◇ I faleszná (8). ◇ L faleszn(e)j (1). ◇ n N faleszn(e) (5). ◇ G faleszn(e)go (7). ◇ D faleszn(e)mu (5). ◇ A faleszn(e) (7). ◇ I falesznym (5), faleszn(e)m (1); -ym *RejWiz*, *RejPos*, *WujNT* (2); -ym : -(e)m *RejAp* (1 : 1). ◇ pl N m pers faleszni (14). ◇ subst faleszn(e) (11). ◇ G falesznych (30). ◇ D falesznym (24). ◇ A m pers faleszn(e) (12). subst faleszn(e) (19). ◇ I m, f, n faleszn(e)mi (12). ◇ L falesznych (5).

Sł stp notuje, Cn s.v. fałszywy, Linde XVI – XVII w.

1. *Niezgodny z prawdą, zawierający nieprawdę, błędny; falsus PolAnt, Cn (67) : BierRozm 3; Winá zá fáłeźne pińanie. GroicPorz d4v; z wiela dowodow á nawięcey z pińm iegoź láwego to ich fáłeźne mnimánie pokázac fię moźe BibRadz *4v, Eccli 51/7; RejPos 60v, 188v, 285; GrzegŚm kt, 9; WujJud 17; Wízyścýc haeretycy pińmo święte Kátholickie czytáią: y nie prze co innego fá haeretykámí/ iedno że ie nie dobrze rozumiejąc/ fáłeźne fwe zdánia przećiwko iego prawdzie vpornie trzymáią. WujNT ktv; Stephan przed Arcykapłanem/ ná fáłeźne ofkárzenie dńugo odpowiada. WujNT 419, 404.*

W charakterystycznych połączeniach: faleszne (-y, -a) mnimanie, mowa, obietnica (3), oskarżenie (2), prorocstwo, wywod (2), zdanie.

Wyrażenia: »faleszna nauka« [szyk 21 : 3] (24): Tu prorok profi złtrony zboru krzełciánńkiego by ie pan bog bronić á lílzcýć raczył od fáłecznych náuk kácerfkich RejPs 16; Iáko fá ci błogosláwieni ktorzy nie fá zmázáni iáká fáłeźną náuká á obłędliwym wymyńlęm LubPs aa4v marg, O marg, Q3v marg, V3, aa4v, bb3 marg, bb4v marg, cc2 marg; BibRadz II 93a marg [2 r.]; BibRadz Baz ktv; BielKron 142, 142v; Drudzy záfię tłumią tho niewinne á wierne nálenie Páńfkie/ rozliwáiąc w nim fáłeźne náuki/ fáłeźne wymyńlj/ á omylne podobieństwą/ ktoremi ie odwodzą od wierney náuki Páná fwego RejPos 54v, 51v, 52v, 54, 54v marg, 63v (10).

»pismo faleszne« (4): Pińmá z luckiego wymyńlu fáłeczne. RejAp 196v marg, 27, Ee4v; RejPos 190.

»powieść faleszna« [szyk 2 : 1] (3): wielkiem pochleptwem/ przywiódłá go ktemu/ áby fię íam wńobie kochał [...] powiećciámí fwe mi złemi á fáłecznemi íam íobie rádził niechcąc [!] fię obacyć [!]

á żywotá fwego poprąwić. *RejPs* 53; Nye podawayże myę w ręce złych ludzi wfłetecznych/ Ktorzy máyą vftá pełno powyeści fálecznych *LubPs* G3, I3.

»słowo faleszne« [szyk 3 : 1] (4): *LubPs* P2; opowiedáli fłowá fálefzne w imię moje *BibRadz Ier* 29/23; Strzeżcie fie brácia miła miedzy fobą kłamftwá/ ábowiem ci wzyfscy co fie w nim kocháią fą fynowie dyabelscy/ nie thylko w fálefznych fłowiech ále y w zmyflonych poftáwach á w nabożeńftwach fwyh. *RejPos* 189v, 65v.

»faleszny wymysł« [szyk 13 : 1] (14): obwija á zákrywa nam niebo thymi fálefznymi wymyflý fwoimi *RejAp* 64v, CCv, 14, 28, 66v; Ale ty nieboże nędzny ktorykolwiek fie fmiełz tego ważyć/ iż pfuiełz á nilzczyłz á rofkopywałz iáko wieprz dziki/ thák iáko cie piłmo zowie/ thę winnicę Páńfką/ fálecznymi wymyflý fwoiemi *RejPos* 284, 52v, 53, 54, 54v, 187v (9).

Szeregi: »fáleczny a obłudny« (1): A choćby też nalepiey rozumiełi: tedy tego będą fálecznymi á obłudnymi wywody bronieć á podpieraćć/ iáko naiáfnieyfzey prawdy. *RejPos* 340.

»faleszny, (a) omylny (a nieprawdziwy)« (4): iżby ferce á myfl iego odwieść á odchylić raczył od fálefznych á omylnych náuk ludzi obłudnych. *LubPs* aa4v; nie wiercie piłmu żadnemu inemu/ áni powieści żadney iney/ iedno przeklinaycie á łaycie/ ták iáko fálecznemu á omylnemu. *RejAp* 196v; pewnie wiedz iż ieft fálefzne/ omylne/ á nieprawdziwe prorocstwo iego. *RejPos* 188v, 239v.

»fáleczny a prawdziwy« (1): Wykládi fáleczne á prawdziwe. *RejAp* BB6 marg.

2. *Podszywający się pod coś, udający kogoś* (53) : Pan gdy baczy złości á grzechy náłze/ dopufzcza thákim doktorom omylnym á tákim fálecznym lekarzom być nád ludem nád fwoim. *RejPos* 205v, 38v, 205.

Wyrażenia: »faleszny apostoł« (3): Bo iáko przez pokorne Apoftoły zgromádzone fą ięzyki/ ták przez te pyłzne á fáleczne Apoftoły rozdzielone y rozerwane fą ięzyki. *WujJud* 132v; A w tym lepák liście ftára fię odwieść tych/ ktorzy przez faleszne Apoftoły (ktorzy z Zydow byli/ y do záchowánia zakonu ftáregó wierne przymufzáli) ábo iuż byli ná Zydowfkie ceremonie námowieni/ ábo przynamniej ku nim náklonieni *WujNT* 649, 642.

»faleszny Chrystus« (3): Faleszni Chriftułowie y fałzywi Prorocy fą ci zwodzićiele/ ktorzy oftátnich czáfow mocą fzátáńfką będą fię zdác cudá czynieć *WujNT* 174, 174 [2 r.].

»faleszny chrystyanin« (2): áza nie wierzyłz (ty faleszny Chryftyáninie) iż Oćiec we mnie á ia też w oycu etc. *CzechEp* 163, 163.

»fáleczny kościoł« (1): Włałne wyrażenie fálecznego kościoła. *LubPs* Bv marg.

»faleszny pasterz« (5): Przeciwno fálecznym páfterzom/ y iáko ie po głofie ich poznawác mamy. *RejPos* 121v, 123v, 190, 346 [2 r.].

»faleszny prorok« = *pseudopropheta Vulg* [szyk 33 : 3] (36): *Leop Deut* 18 arg, 3.Reg 22 arg, *Ier* 23 arg, 29 arg; Dwoiáki obyczay ieft/ iáko máią być poznawáni faleszni Prorocy/ Pierwfyzy/ gdy fie to nie wypełni co oni opowiedáią/ Drugi iż choć fie to wypełni/ ále że fie to dla thego dzieie/ áby wierni odwiedźieni byli od chwały Páńskiey *BibRadz* I 111b marg, *Deut* 13 arg, I 201a marg, *Ier* 37 arg, I 428c marg, *Ez* 22 arg, II 57a marg, 138a marg; obaczyłz błędy ktore fálefzny prorok [*Mahomet*] wam vftáwił/ y wykorzenił iego naukę z pośrzedká Tureckich ludzi. *BielKron* 254v; PAmiętayciełz by was kto niezwiódł: bo gdy iuż będzie blińko dzień fądny/ wiele fálecznych prorokow náftánie *LeovPrzep*

G, Gv; *RejAp* 171; *RejPos* 10v, 187v [3 r.], 188 [3 r.], 188v [5 r.], 189 (17); naleźli niektorego mężá czárnoksięźniká fałsznego proroká [*psendoprotbetam*]/ *Zydá WujNT Act* 13/6, s. 174; *PowodPr* 29.

Szereg: »omylny a fałszny« [szyk 1 : 1] (2) : A ftrzeź fie przygody onych omylnych á fałecznych Prorokow Achábowych *RejPos* 298, 188v.

3. *Kłamiący, oszukujący, też zły, grzeszny (o ludziach i ich czynach, zachowaniu się); fallax Vulg, Cn; dolosus, falsus, mendax Vulg; falsidicus, falsiloquus Cn (67)* : Przeciwno obmowcam fałecznym. *RejPs* 17 *marg*, 189, 212 *marg*; *LubPs* Q2v *marg*; *RejWiz* 52; Błogosławiony tho mąż ktorego duffanie iest imię Pánkie: á nie pozrzał ná márności y ná fzałenstwa fałeczne. *Leop Ps* 39/5; *BielKron* 111v; Oto fłyzyfz nędzniku iż thám nic nie wnidzie omylnego/ fałsznego/ plugáwego/ fwowolnego/ Iedno ci ktorzy tu pod pośfuźenstwem wiernych przełożonych od Páná wzywáli poczciwych żywotow swoich. *RejAp* 187, 64, 82, 95, 102v, 112, 136, 142; Przeciwno fałecznym fprawcom fkárbow Pánkich/ y iáko ie y obierác y poznawác mamy. *RejPos* 21; Obaczywzy fałszną myfl onego złościwego krolá/ ktory myflił o zágubieniu/ y onych Mędrcom y onego świętego dziecięciá/ przeftzegł ie przez Anyolá fwego *RejPos* 37; iż cie nie mogą ruźyc áni ty froye á ftráfzliwe przegroźki Páná twego/ áni ty święte á nieomylnie obietnice iego/ ktore on tobie hoynie obiecowác raczy/ ielife fie vznałz á przeftaniefz tych drog fwych fałsznych/ á náwróciłz fie do świętej prawdy iego. *RejPos* 189, 52v, 53 [2 r.], 62, 65v, 68v *marg* (12); A ten bałwan ftał ná ołtarzu pośzrod kościołá/ pod kthorym ołtharzem byłá dziurá y wchod/ kthorym przychodzili ziemiá do onego ołtarzá oni fałeczni kápłani Báálá onego *RejZwierc* 202, 178v, 202v, 259v; *WujJud* 32; doznawzy iego [*Turczyna*] zdrády y chytróci/ wczás sídeł fałsznéy wiáry iego vřzli *OrzJan* 122.

W charakterystycznych połączeniach: fałszny (-a, -e, -i) kapłan (2), krol, księža, ludzie (3), matka, myśl, obmowca, serce, sprzeciwnik (2), towarzystwo, wymyślacz, żona.

Wyrażenia: »język fałszny« [szyk 6 : 3] (9): zadny ięzyk fałeczny a zadna nauka omylna: myfli nálfych od ciebie: ktorys iest droga fprawiedliwóci: nieodnořła *RejPs* 17v, 17, 189, 225v; *LubPs* P2; A napirwey wważay/ co iest fałeczny ięzyk/ y iáko gi piřmo zowie/ iádem iáfzczorczym/ á piołynem nátarzym *RejPos* 254, 251 [3 r.].

»fałszny nauczyciel« (6): pan Kriřtus nápominác raczył y przeftzegác/ ábyřmy fie chronili fałefnych á fprořnych náuczycyelow/ y owřřem kthorzy y duřę y cyáło zágubić y zátrácić mogą. *GliczKsiąz* L5; *LubPs* D4 *marg*, ee4v; *BibRadz* II 138b; Y dziwnie kákol fwoy rozřiewa fałsznych náuczycyelow y nauki ich/ thák iż prawdziwego nafienia bárzo máło znác miedzy fáłřzywym á zdrádlwym kákołem iego. *RejPos* 51v, 226.

»řwiadek fałszny« [szyk 4 : 2] (6): o řwiádkách prawdziwych y fałeznych. *Leop Deut* 19 *arg*, *Prov* 6/19, 14/5, 21/28; *BibRadz Deut* 19 *arg*; Widząc tego cnotliwego á wiernego fprawcę Kościołá święthego/ poduřczył nań řwiádky fałszne/ ktorzy nań wyznawáli řwiádectwá fáłřzywe *RejPos* 23v.

»usta fałszne« (4): A řnadz y nářwiećie rzadko náydzie wiernego á y miedzy przyaćioły znáydzie rozdwoiony ięzyk á wiele kroć y niewierne powiećci. Ale bog rad niřczy tákie vřta fałeczne *RejPs* 17, 212v; Wybařze mię á wyrwi mię z ręki řynom obcym/ kthorych vřta fáłszne/ á práwicá ich iest práwicá kłamlwa. *BibRadz Ps* 144/11, *Ps* 144/8.

»faleszna zdrada« (1): A bóg pomści niecnoty/ y falesznę zdrady/ Którąs odniósł za fwa chęć świeżymi przykłady. *KochFr* 102.

Szeregi: »faleszny a chytry« (1): A ftrzeż Pánie Boże [...] áby ci od tey rzeki Eufraten/ o ktorých tu fłyzymy/ ná to faleszne á chytre zgromádzenie tych krolow nie przyfzli *RejAp* 137v.

»faleszny a nieprawdziwy« (1): ábychmy nie byli nálezieni falesznemi á nieprawdziwemi przed fwiętą oblicznością iego. *RejPos* 190.

»faleszny a omylny« (1): iawnie opowiedzyeć raczył/ ábychmy nigdy nie wierzyli omyłkam takim: á nie fzukáli go tám gdzye go nam faleszny á omylny fwiát opowiedać będye. *RejPos* 242.

»przewrotny, faleszny« (1): Wiedź on iżefcie wy ludzye przewrotni faleszni *LubPs* gg4v.

»zły a faleszny« (4): MOdlitwá Kościoła fwiętego ná fwiecie wzgárdzonego od złey á faleszney bráciey/ kthorzy fą odporni á fprzećiwni fłowu miłego Bogá. *LubPs* cc3v, N3 *marg*, bb6v *marg*; *RejPos* 323.

4. *Mający na celu oszustwo, podstęp, zdradę; podrobiony; udawany; adulterinus, adumbratus, falsus, mendosus Cn (16)* : *RejPs* 85; Ktoby rzekł nie mam grzechu iestem w fercu czyfity/ Fálfną miarą y wagą káždy iest nie ifty. *BielKom* Cv; *LubPs* L2v; niewdzięcznością/ dobrotliwą chęć/ y miłość pláci oney chudzinki/ ktora dawfzy fie zwyciężyć falesznemu łalieniu/ łzom nieprawdziwym [...] chytrości/ zdrádie/ przyflegam: y przypuściwfzy gorącą miłość do fercá/ zoftála nieobácznie więźniem gorzłego człowieká/ niż ktory s tych iest/ co w piekle miefzkáią. *GórnDworz* Aa4; gdyż nie káždy kto zánim woła falesznym głofem/ Pánie Pánie/ wnidzie do chwały iego *RejPos* 190v, 334v [2 r.]; *BudBib Esth* 14/9, *Bar* 5/43, 46; *WujNT przedm* 3; gdzie nielitościwa Páni iefcze/ iákóz rzecz przeciw niéy prowadzić? Gdzie iedná faleszna łzá/ może więcéy fpráwić Niż fto przyfiąg *GosłCast* 72.

Szeregi: »chytry a faleszny« (1): otho z gęby fwoiey rozefłáli rozliczne/ chytre á faleszne pofelsthwá miedzy krole/ miedzy kfiázetá/ áby ie zwiedli ku bitwie *RejAp* 137v.

»faleszny a przykryty« (1): połáli do niego s tą faleszną á przykrytą rádą/ iefliże im rádzi dác Cefárzowi czyńfz ábo nie. *RejPos* 251.

W przen (2) : námyefzáno nam tám do tego winá fzczyrego wyele gnyewu Bożego/ gdzye ye tu dáley Apoftoł zowye winem cudzołoftwá. Abowyem opiwfzy fie tego falesznego á zmyefzánego winá/ bázochmy fie byli fczudołóżyli *RejAp* 122v, 141v.

5. *Niewłaściwy, niesłuszny, niegodny aprobaty (6)* : *MurzHist* H3v; co gdy wierni będąc oświeceni gánią y ftofuią/ tedy świát o fwoie faleszne nabożeńftwo/ y o ftárożytne zwyczáie/ áż do ząb fie z nimi kęfác chce. *NiemObr* 11, 165 [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: faleszna (-e) chwała (2), nabożeństwo (3).

Szereg: »złościwy a faleszny« (2): *LubPs* A4; á nie baczy fie złościwy człowiek fłkad mu to przypada/ fłkad mu fie to mnoży/ mnima by s fzczęfcia á z oney niespráwiedliwey pracy iego/ á no mu dodawa rády á wfpomaga go on krol iego/ kthoremu fie w opiekę dał/ przywodząc go ku onemu złościwemu á falesznemu nábyciu iego. *RejPos* 72v.

6. *Złudny, pozorny, niesłusznie się czymś wydający; coloratus, fucatus Cn (7)* : *RejAp* 114; Antykryft woła/ wrzefzczý/ wednie y wnocy za fwymi duřzými/ vkázuiąc falesny żywot ich *GrzegŚm* 28; ábyś [...] wfdy kiedykolwiek mógl fie wywfzędzić z tych řideł przymiérza tego/ którými ná zgbę wálfzý

kró: M. włafną/ źiemie Niemieckiéy/ y wżyftkiégo krześciianftwá/ wáfzę kró: M. Turczyn wwikłał: ábyś ták będąc wolnym od tego fałefzného obowiązku iego/ mógl zás z Niemcy zarówno zdrowia y wolności/ mieczem łobie nábywác. *OrzJan* 127; Ani fię fałefznym widzeniem ániołow/ y zabobonámi vwodzić nie dáli. *WujNT* 697.

W przeciwstawieniu: »prawdziwy ... fałefzny« (1): Ten [*Daniel*] kilká zacnych Hiftoriy [...] bárzo tu nadobnie wypifał/ okázuiąc iákie ieft prawdziwey z fáłefzną mądrością zátárgnienie *BibRadz* I 446a.

Wyrażenia: »fałefzny bog« (1): Fundatory Narodow/ Kroleftw/ y Miaft łwoich z wielkich Ludzi/ á fnać z Niebá y z fáłefcznych Bogow wywodzą. *StryjKron* 59.

»cud fałefzny« (1): Ale fię w tym ludźie przez długi czás poczuć nie mogli/ niniemáiąc Papieżá być namieftnikiem Páná Chryftułowym/ y potomkiem Piotrowym: będąc zamieni przez pokryctwo/ y przez znáki/ y cudá fałefzne *NiemObr* 165.

7. *Ludzacy, podatny na złudzenia* (3) : Nie pomoże mu rozum gdy gi wfpák obrácał/ Nie ták gdzye przyflufzáło/ lecz gdzye miękcey mácał. (*marg*) Rozum fáłefczny (-) *RejWiz* 139, Dd2; zaż fmyłły fáłefzne/ Iż wyfluchác niechcełz/ nálycá fię iády? *GrabowSet* G2v.

[*Wyraz hasłowy jest bardzo często epitetem, którym określa się przeciwników religijnych i ich poczynania, szczególnie w znaczeniach 1., 2. i 3.*]

Synonimy cf **FAŁSZYWY**.

Cf **FAŁSZYWY**

AK